

Poimintoja

Vesivärihavaintoja elämästä ja arjesta

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK)

2023

Vilhelmiina Tikka-Rissanen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Vilhelmiina Tikka-Rissanen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2023
	Sivumäärä 35	
Työn nimi Poimintoja Vesivärihavaintoja elämästä ja arjesta		
Tutkinto Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio LAB-ammattikorkeakoulu		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön keskiössä oli visuaaliseen havaintoon perustuva tapani tehdä taidetta, havainnosta maalaaminen. Maalaan vesiväreillä näkyvää todellisuutta havaintoon pohjautuen. Havainnon seuraaminen mahdollistaa keskittymisen maalauksellisiin valintoihin.</p> <p>Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa syvennyttiin tarkastelemaan tapaa, jolla taidemaalari havainnoi maailmaa. Keskeisenä kirjallisena lähteenä käytettiin filosofi Maurice Merleau-Pontyn esseetä Silmä ja henki. Aihetta tarkasteltiin myös havainnon pohjalta työskentelevien kuvataiteilijoiden, Pekka Hepoluhdan, Senja Vellosten ja Marjatta Hanhijoen, taiteen kautta.</p> <p>Maalari havainnoi ja työskentelee kehollaan, jonka kautta hän on myös erottamaton osa näkyvää maailmaa. Hän auttaa muitakin näkemään maailman paremmin ja uudella tavalla, sillä taidemaalarin katsantokanta on omanlaisensa.</p> <p>Opinnäytteen taiteelliseksi työksi toteutettiin sarja akvarellimaalauksia, jotka pohjautuivat havaintoon. Maalausaiheiksi poimin erilaisia asioita elämästäni, kodin tavaroita, leluja, kukkia, paperiaskarteluja ja koristeita. Ilmaisuvälineeni, vesivärit, ja tulkintatapani yhdistivät sarjan maalaukset yhdeksi kokonaisuudeksi. Toisto ja sarjallisuus maalaustyön aikana synnyttivät uudenlaista maalausjälkeä.</p> <p>Maalaukset laitettiin esille installaation muotoon kankailla verhotun matalan pöytäta-son päälle. Akvarellit aseteltiin alustalle hieman sattumanvaraisesti, toistensa päälle limittyen. Esillepanotapa tuki kokonaisuudesta muodostuvaa tarinaa ja kuvausta elämästäni. Kokonaisuutta katsellaan akvarellistin näkökulmasta, tasolla, ja teoksen tunnelma on kotoinen.</p> <p>Opinnäytetyön tekemisen aikana jouduin pohtimaan omaa taiteellisen työskentelyn prosessiani ja syitäni taiteen tekemiselle. Työn loppuun saatettuani osaan olla rohkeammin oma itseni: havainto taiteellisen työskentelyn keskiössä vastedeskin.</p>		
Asiasanat havainto, maalaus, akvarellimaalaus		

Abstract

Author(s) Vilhelmiina Tikka-Rissanen	Type of Publication Thesis, UAS Number of Pages 35	Published 2023
Title of Publication Pickings Watercolor Observations of the Daily Life		
Name of Degree Bachelor of Culture and Arts, Fine Arts (UAS)		
Name, title and organization of the client LAB University of Applied Sciences		
<p>Abstract</p> <p>The way I make art is in the heart of my bachelor's thesis. I paint the visible world as I perceive it. I use perception as my guide; therefore, I can concentrate solely on the painting process without having to stop and look for direction.</p> <p>The written part of the thesis focused on the way a painter perceives the world. One of the main literary references used was philosopher Maurice Merleau-Ponty's essay Eye and Mind. The topic was also explored by examining artists Pekka Hepoluhta, Senja Vellonen and Marjatta Hanhijoki and their artworks. They all make art based on visual perception.</p> <p>To paint and to perceive the world a painter uses his body, through which he is also part of the visible world. The way a painter looks at the world is different from everyone else's. Thus, the painter helps us all to see the world better.</p> <p>The artistic part of the thesis was a series of watercolor paintings that were painted based on visual perception. The motifs in the paintings varied, but they were all connected to my life. I painted household items, toys, flowers, papercrafts and decorations. My medium, watercolors, and the way I paint made the series visually cohesive. Due to repeatedly working with the same motifs in my paintings for my thesis I found new ways of expressing myself with watercolors.</p> <p>The watercolor paintings were displayed in the form of an art installation. They were placed on a low tabletop covered with linen. The layout of the paintings was done somewhat randomly so that the paintings overlapped each other to some extent. The presentation reinforced the overall story and the depiction of my life. The feel of the artwork is homely and the point of view is the same as the artist's while painting.</p> <p>During the process of making my thesis I ended up questioning my motives for my art-making and the way I work. As a result, I gained the courage to work as I please, perception in the heart of my art-making.</p>		
Keywords perception, painting, watercolor painting		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Havainnosta maalaaminen	2
2.1	Oma työskentelyni	2
2.2	Maalarin katse	2
3	Taiteilijoita havaintomaalauksen parissa	4
3.1	Pekka Hepoluhta	4
3.2	Senja Vellonen	6
3.3	Marjatta Hanhijoki	7
4	Väline ja aiheet	9
4.1	Vesiväri.....	9
4.2	Aiheen valinta	9
5	Ilo ja tarve	11
6	Taiteellinen työ	12
6.1	Etsien	12
6.2	Aiheen ratkeaminen.....	13
6.3	Maalaaminen	14
6.4	Kuva-aiheista ja niiden maalaamisesta tarkemmin.....	16
6.4.1	Lelut	16
6.4.2	Arjen esineet.....	17
6.4.3	Kukat	19
6.4.4	Paperiaskartelut.....	23
6.4.5	Koristeet	23
7	Esillepano	25
7.1	Kokonaisuuden sommittelua	25
7.2	Kankaat taustana.....	28
8	Poimintoja.....	30
8.1	Nimi	30
8.2	Tarinan osaset.....	30
8.3	Havainnoiden.....	31
9	Yhteenveto ja pohdinta	32
	Lähteet	34

1 Johdanto

Opinnäytetyöni lähtökohta on taiteellisen työskentelyn tavoissani. Työskentelyni keskiössä on havainto, maalaan näkyvää todellisuutta visuaalisten havaintojeni mukaisesti. Maalausaiheikseni valitsen erilaisia aiheita elämästäni, asioita ja esineitä, joiden kanssa olen arjesani tekemisissä.

Opinnäytetyöni taiteellinen työ on sarja akvarellimaalauksia. Maalausten aiheina on leluja, arjen tavaroita, kukkia, paperiaskarteluja ja koristeita. Olen poiminut onnistuneimmat maalaukset isommasta joukosta, valittuna on yhteensä 29 akvarellia. Kokonaisuudesta piirtyy kurkistus elämään ja sen aineksiin. Maalausvälineeni, vesivärit, ja tulkintatapani, yhdistävät maalauksia visuaalisesti.

Esillä lopputyönäyttelyssä maalaukseni ovat installaation muodossa, matalan pöytätason päällä. Maalaukset on aseteltu tasolle hieman sattumanvaraisesti, toistensa päälle limityen. Installaatiomuotoinen esitystapa tukee tarinaani. Pöytätaso on peitetty kuviollisilla kankailla, vanhoilla verhoillani, jotka tuovat omalta osaltaan palan arkea ja elämääni, ihmisen elinpiiriä taidemuseoympäristöön.

Opinnäytetyöni aihe muotoutui lopullisesti vasta työn loppupuolella. Kävin prosessin aikana läpi useamman rajatun aiheen, joihin liittyen tein maalauksia. Tekniikkani ja työskentelytapani pysyivät kuitenkin koko ajan samana. Lopulta kaikki maalaukset sopeutuivat toistensa joukkoon yhdeksi teokseksi yhden laajemman teeman alle. Kokonaisuus kertoi minun tarinaani ja esitteli hetkiä elämästäni.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa perehdyn tarkemmin havainnosta maalaamiseen. Käytän filosofi Maurice Merleau-Pontyn havaintoa ja maalaamista käsittelevää esseettä *Silmä ja henki* keskeisenä lähteenäni. Tarkastelen aihetta myös kuvataiteilijoiden, Pekka Hepoluhdan, Senja Vellosten ja Marjatta Hanhijoen, taiteen kautta. Vellonen ja Hanhijoki ovat akvarellisteja, joten heidän tuotantoonsa perehtyminen on myös käyttämäni tekniikan vuoksi hedelmällistä.

2 Havainnosta maalaaminen

2.1 Oma työskentelyni

Aloittaessani tekemään opinnäytetyötäni oli minulle tärkeätä pohjata se minulle luonnolliseen tapaan tehdä taidetta, havainnosta maalaamiseen. Halusin olla uskollinen itselleni ja valitsemilleni työskentelytavoille. Maalausprosessini oli jo käynnissä ja tahdoin opinnäytetyöni olevan sen tulosta.

Työskentelen yleensä siten, että valitsen työpisteelleni jonkin esineen tai asian, ehkäpä pienen asetelman, jota havainnoin ja tulkitSEN maalaten paperille. Aluksi luonnostelen näkemääni lyijykynällä, jolloin suunnittelen myös maalauksen sommitelmaa. Luonnostelun jälkeen käynkin jo maalaamaan.

Aloitan maalaustyön pohtimalla, miten muuttaisin havaintoni maalauksen muotoon. Katson näkemääni siveltimen vetoina ja mietin, miten rakentaisin näkemästäni kuvan. Pyrin ratkaisemaan, millaiset värialueet kuvailisivat havaintoani parhaiten ja miten saisin aikaiseksi kiinnostavimman lopputuloksen.

Koska edessäni oleva malli tarjoaa minulle työhöni monta ratkaisua, pystyn keskittymään työskentelyssäni erityisesti maalauksellisiin valintoihin. Havaintoa seuratessa voin sukeltaa maalaustekniikkaan, eikä minun tarvitse pysähtyä miettimään, mitä teen. Tämä onkin edellytyksenä sille, että maalausjäljestäni tulee sujuvaa ja pakotonta.

Havainnosta maalaaminen ei ole minulle jäljentämistä. Ajattelen, että teen tulkintaa ja valintoja, käänän näkemääni maalauksen kielelle. Kirjassa Piirtämisen taito Onni Oja (1973, 189) kuvailee havainnosta työskentelyä seuraavasti:

Emme milloinkaan kopioi orjallisesti aihetta, vaan annamme sen ensin vaikuttaa itseemme ja sitten yritämme piirtää persoonallisuutemme suodattaman vaikutelman.

2.2 Maalarin katse

Kuva- ja maalaustaiteen keskiössä on kiistatta näköhavainto.

Riippumatta siitä missä kulttuurissa maalaustaide syntyy -- maalaustaide on -- aina ylistänyt vain yhtä arvoitusta: näkyvyyden arvoitusta (Merleau-Ponty 2012, 428.)

Ranskalainen filosofi Maurice Merleau-Ponty (2012) käsittelee esseessään Silmä ja henki taitelijan suhdetta havaintoon. Havaintomaalauksen parissa työskentelevä maalari katsoo näkemäänsä tutkien. Hän syventyy näköhavaintoon ja purkaa sen katseellaan osiin. Nämä

havainnon eri osaset, kuten valo, valaistus, varjot, heijastukset ja värit, ovat hänen kiinnostuksensa kohteita. (Merleau-Ponty 2012, 430.)

Taidemaalari, havainnoitsija, on kehonsa kautta osa havainnoimaansa maailmaa: -- *maailma on tehty samasta aineesta kuin ruumis* (Merleau-Ponty 2012, 423). Havainnon kohde, maailma ympärillä, on erottamaton maalarista.

Yhteys maalarin ja havainnon kohteen välillä on niin kiinteä, että roolit havainnoitsijan ja kohteen kesken tuntuvat vaihtuvan. Havainnoitava kohde alkaakin katsomaan havainnoitsijaansa eli maalaria. (Merleau-Ponty 2012, 431–432.)

Havainnoinnissa taidemaalari on Merleau-Pontyn (2012, 419–420) mukaan ylivoimainen:

Ainoastaan taidemaalari on oikeus katsoa kaikkea vailla minkäänlaista arvostelun velvoitetta. – Näyttää siltä kuin maalarin toimintaa ajaisi eteenpäin pakko, joka ohittaa kaiken muun. Elämässä hän voi olla vahva tai heikko, mutta maailman uudelleen työstämisessä hän on kiistattoman suvereeni, vailla muuta ”tekniikkaa” kuin se mihin hänen silmänsä ja kätensä ovat harjaantuneet toistuvan katselemisen ja maalaamisen kautta.

Taiteilija katsoo maailmaa sitä arvostelematta, puhtaasti silmillään. Taidekriitikko Otso Kantokorven (2006) sanoin:

Taidemaalari maalaa maailmaa sellaisena kuin hän sitä hahmottaa ja antaa meille myös vihjeitä oman hahmottamisemme rikastamiseksi.

Sekä havainnointi että maalaaminen ovat kehollista toimintaa. Näkymät hahmottuvat liikkuvan ruumiin kautta, kun katsoja kääntää päätään tai suuntaa katsetaan. Maalatessa taiteilija muuntaa havaintonsa kehoa liikuttamalla, yleensä käsityönä, siveltimen vedoiksi ja värialueiksi. (Merleau-Ponty 2012, 420–421.)

Merleau-Pontyn ajattelussa korostuu aistimisen ja kokemuksen merkitys. Hän onkin fenomenologisen tieteenfilosofian edustaja. Fenomenologisen suuntauksen mukaan tieto maailmasta välittyy havainnoin kautta ja aistien välityksellä (Jyväskylän yliopisto 2015).

Mutta maalari ei voi hyväksyä sitä, että avautumisemme maailmaan olisi illusorinen tai epäsuora, että se, mitä näemme ei olisi maailma itse, että henki olisi tekemisissä vain omien ajatustensa tai toisen henkisen olennon kanssa (Merleau-Ponty 2012, 469–470).

3 Taiteilijoita havaintomaalauksen parissa

3.1 Pekka Hepoluhta

Olen yksi mahdollinen piste, joka luonnehtii ympäristöä ja suhdettaan siihen vaikka maalaamalla (Hepoluhta 2019, 12).

Taidemaalari Pekka Hepoluhta (synt. 1957) työskentelee havaintomaalauksen parissa. Hän maalaa näkyvää maailmaa, asetelmia ja maisemaa, pääasiassa öljyväreillä havaintoon pohjautuen.

Kirjoituksessaan Maalarin maisema Hepoluhta (2019, 12) kuvailee näkemistä ja havaintoa Merleau-Pontyn tavoin. Näkymä, jota taidemaalari havainnoi, alkaa heti hänen ympäriltänsä. Taivas ja ilmakehä ovat kiinni maalarissa, ja hänet valaisee sama valo, joka valaisee havainnon kohteenkin.

Maalauksiinsa Hepoluhta valitsee tavallisesti yksinkertaiset ainekset: niukalti arkisia ja symboliarvoltaan vähäisiä elementtejä, kuten esine tai kaksi aseteltuna valkoiselle pöydälle valkoista taustaa vasten (Kuva 1). Katsoja saa keskittyä puhtaasti näkemistapahtumaan ilman, että hän joutuu ratkomaan arvoitusta siitä, mikä on maalauksen sisällöllinen merkitys, ja mitä symboliikkaa taiteilija on maalaukseen kätkenyt. (Hepoluhta 2015; Kantokorpi 2005, 38.)

Kuva 1. Pekka Hepoluhta, 30.4., 2022, öljymaalauk, 70 x 70 cm (Auran galleria)

Hepoluhdalle havainnointi on loputtoman monimuotoisuuden äärellä olemista. Kun havainnoinnin kohteeseen valitsee monimutkaisesta näkymästä vain yksityiskohdan, löytää katsetta tarkentamalla yksityiskohdasta uudelleen taas monimutkaisuuden. (Hepoluhta 2019, 12.) Hepoluhta (2015) pitääkin katsomista seikkailuna.

Havainto muuntuu ulkoisten olosuhteiden vuoksi sekä havainnoitsijan mielentilan mukaan (2019,12). Myös muisti vaikuttaa havaintoon, sillä ensikatsomisen jälkeen havainto ei ole enää uusi ja tuore (Kantokorpi 2005, 34).

Näkymät näyttäytyvät eri maalareille eri tavoin (Hepoluhta 2019, 12). Hepoluhta (2019,10) haluaa maalausta katsellessaan pystyä eläytymään maalarin katseeseen ja aistia hänen läsnäolonsa. Jos näin käy, tuntuu maalaus uskottavalta ja sillä on kyky myös koskettaa.

Hepoluhdalle maalaaminen on tärkeää, sillä se on ajattelemisen väline:

"Entä jos ei olisi tällaista keinoa järjestellä maailmaa?", kysyy Hepoluhta vastakysymyksellä. "Miten siitä selviäisi?" (Kantokorpi 2003, 48.)

3.2 Senja Vellonen

Kuvataiteilija Senja Vellosen (synt. 1954) taide, hänen akvarellinsa, perustuvat havaintoon. Yksittäisen maalausaiheen merkitys on Velloselle toisarvoinen, kunhan se tarjoaa taiteilijalle valoa, varjoja ja väriä maalattavaksi (Kantokorpi 2013, 4). Riippuen aiheesta Vellonen työskentelee sekä sisä- että ulkotiloissa. Vesi ja maisema vievät Vellosen ulkosalle, sisällä hän maalaa mm. kukkia, hedelmiä ja vihanneksia (Kuva 2).

Kuva 2. Senja Vellonen, Kaksi päärynää, 2022, vesiväri paperille, 36 x 26 cm (Taidemaalariiliiton teosvälitys)

Vellonen työskentelee sarjallisesti. Hän maalaa aihetta uudelleen ja uudelleen vaihtuvissa valaistusolosuhteissa, kunnes aihe on kokonaan maalattu puhki (Granbacka 2020, 3). Usein maalausaihe esiintyy yksin maalauksessa irrotettuna luonnollisesta ympäristöstänsä, mikä saa maalauksen vertautumaan ajatukseen tai mielentilaan (Kuumola 2013, 14).

Vellosen akvarelleissa vallitsee tumma ja painava tunnelma, mikä on vesiväritöille harvinaisempaa. Salaperäisyydessään maalaukset vangitsevat katsojan. Vellonen käyttää maalauksissaan paljon märkää märälle tekniikkaa, mikä voimistaa arvoituksellista tunnelmaa. Vaikka lähtökohta maalauksiin onkin puhtaasti havainnossa, vievät ne katsojan katsomista

ja näkemistä pidemmälle. Symboliikkaan Vellonen ei kuitenkaan tietoisesti pyri (Granbacka 2020, 1).

Camilla Granbackan (2020) kirjoittamaa Vellosen haastattelua lukiessa minussa herää samaistumisen tunteita. Tuntuu siltä, että Vellonen työskentelee samoista lähtökohdista ja samojen motiivien vuoksi kuin itsekin, havainto taiteen tekemisen keskiössä. Vellosen kohdalla en joudu kyseenalaistamaan hänen tekemistään. En kysy, miksi hän maalaa, sillä se tuntuu tarpeelliselta.

3.3 Marjatta Hanhijoki

Kuvataiteilija Marjatta Hanhijoki (synt. 1948) tekee taidetta havainnosta. Hän kuvaa piirroksissaan, vesivärimaalauksissaan ja grafiikan vedoksissaan näkyvää maailmaa, asetelmia, interiöörejä ja ihmisiä. Kuvat laajenevat itsensä ulkopuolelle, viittaavat siihen, mitä kuvissa itsessään ei näy, kuten tilojen asukkaisiin ja esineiden käyttäjiin. Teokset ovat kuvauksia kokonaisista elämänmuodoista. (Johansson 2021, 8–26.)

Hanhijoen teokset henkivät ihmiselämää ja inhimillisyyttä. Läheisyys, välittäminen ja pienten asioiden kauneus ovat Hanhijoen aiheita näkyvän maailman kuvaamisen ohella. Tunnelman vangitseminen vaikkapa valaistuksen tallentamisen kautta on Hanhijoelle erityisen tärkeää. (Anttonen 2021, 49.)

Hanhijoen teokset tuntuvat totuudenmukaisilta kuvauksilta todellisista tilanteista lavastettujen sijaan. Aivan kuin taiteilija olisi vain asettunut välineidensä kanssa havainnoimaan ja kuvaamaan oikeaa elämää (Johansson 2021, 16). Monien teosten kohdalla tämä varmasti pitääkin paikkansa.

Katsoja voi samaistua maalauksissa kuvattuun elämään. Hanhijoen maalaus Granaattiomenat (Kuva 3) on mielestäni erityisen koskettava. Maalauksessa kuvattu interiööri tuntuu hyvin tutulta. Siinä on monta elementtiä, jotka voisivat olla peräisin lapsuudenkodistani. Takki- ja vaateröykkiö roikkumassa naulakosta tuvan oven pielessä, tuvan pöytä, joka on peitetty värikkäillä kuviollisilla liinoilla, valkoiset vanhat peiliovet ja poljettava ompelukone oviaukossa ovat palasia myös minun elämästäni, vaikka Hanhijoki ei olekaan juuri minun kotiani kuvannut.

Kuva 3. Marjatta Hanhijoki, Granaattiomenat, 2013, vesiväri paperille, 109 x 124 cm (Johansson 2021, 23)

Opinnäytetyössäni pyrin Hanhijoen tavoin kuvaamaan ihmisen elinpiiriä ja arkea. Itselläni arjen aiheisiin lisäyksenä ovat kukat, jotka liittyvät omaan elämään kiinteästi.

Hanhijoen tapa käyttää vesivärejä poikkeaa omastani. Hän tallentaa tarkasti kaikki yksityiskohdat, joista teoksen tarina rakentuu. Hänen kuvansa ovat kertovia, melkein kuin kertomakirjallisuutta. Omani ovat häilyvämpiä, ehdotuksia paremminkin ja tarinallisuus niissä on usein tahatonta.

4 Väline ja aiheet

4.1 Vesiväri

Työskentelen mielelläni käsilläni. Teokseni syntyvät silmän ja käden yhteistyöstä. Ei monitukaisten pitkälle työstettyjen ajatusten pohjalta, vaan välittömämmin ja ajattelematta.

Vesiväri on minulle tärkein taiteen tekemisen väline. Tekniikka viehättää minua niin suuresti, että se itsessään motivoi minua tekemään taidetta. Työskentelen saadakseni selville, millainen seuraava maalaukseni on.

Vesiväri on herkkä ja välitön ilmaisuväline. Maalauksen taustalla hohtava valkoinen vesiväripaperi tallentaa tarkasti hennotkin siveltimen liikkeet. Värikerrosten kuulaus ja lasimaisuus tekevät akvarellimaalauksista hengittäviä ja keveitä, lähes leijuvia.

Vesiväripaperin kosteuden säätely on haastavaa, ja se vaikuttaa suuresti värin leviämiseen. Märälle paperille levitetty maali tuntuu painuvan syvälle paperiin, maalauksen syvyyteen. Kuivemmalle paperille maalatut jäljet vaikuttavat jäävän paperin pinnalle, lähelle katsojaa. Maaliläiskien reunojen piirtyminen selvänä näkyviin on kiinni paperin kosteudesta. Yhteisvaikutuksessa värin kosteuden kanssa syntyy tietynlaista maalausjälkeä.

Maalauksen valkoinen on jo vesivärimaalauksista aloitettaessa esillä, ja sitä on maalatessa varjeltava. Tehtävää hankaloittaa värin, erityisesti kostean värin, hallinnan vaikeus. Välillä märät väriläikät liikkuvat ja kuivuvat kuten haluavat maalarin toiveista huolimatta. Työskentely vesivärin kanssa on arvaamatonta ja yllätyksellistä, siksi suorastaan taianomaista.

Uteliaisuus vesiväriin ajaa minua eteenpäin. Tekniikka on haastavaa käsityötä. Virheitään akvarellistin on vaikea peittää. Kaikesta huolimatta on oltava rohkea ja heittäydyttävä vesivärin armoille, mutta johtamaan sitä.

Voi olla, että tapani työskennellä havaintoon perustuen on yhteydessä valitsemaani välineeseen. Vesiväri on välillä hyvin nopea tekniikka, siksi siitä on apua, että maalaukselle on selkeä lähtökohta, havainto, jota seurata.

4.2 Aiheen valinta

Maalausaihe on minulle ensisijaisesti syy toteuttaa haluani maalata, havainnoinnin kohde ja tarpeellinen lähtökohta maalaamiselle. Maalausaiheeni löytyvät kotoani ja omasta elinpiiristäni. Valitsen sellaisia esineitä ja asioita, joita näen ympärilläni ja jotka ovat osa arkeani ja elämäni, joko päivittäin tai vain hetkellisesti.

Se, mitä käyn maalaamaan ja miten valitsen maalausaiheeni, kytkeytyy näkemiseen. Innostun ja haltioidun näkemästäni, ja tämä herättää minussa mielenkiinnon maalata. Monesti joko yksittäinen väri tai useamman värin summa näkymässä vetää minua puoleensa ja houkuttelee tarttumaan maalausvälineisiini.

Eräänä päivänä huomasin, että ruokapöydällämme ollut amarylliksen kukka oli minusta niin kaunis, että sen katsominen ei tuntunut riittävän, vaan minussa heräsi suuri halu maalata se. Maalaamalla voin eläytyä havaintoon, ja saan kokea näkemääni syvemmin. Maalaaminen on minulle tapa nauttia näkemäni asian, kuten vaikkapa kukan, kauneudesta.

Maalauskokemukseni perusteella saatan jo aavistaa, millaista jälkeä eri aiheiden kanssa työskennellessä voin saada aikaiseksi. Tämä vaikuttaa puolestaan aihevalintoihini. Siksiäpä valitsenkin aiheekseni usein jotain sellaista, josta voin kuvitella saavani aikaiseksi hyvän maalauksen.

5 Ilo ja tarve

Tapani työskennellä ajaa aiheen yli, maalaaminen on ollut tärkeämpää, kuin se, mitä maalaan. Itse tekeminen on ollut merkityksellisempää kuin viesti, joka työni kautta välittyy. Jotain nurinkurista tuossa asetelmassa on, minkä vuoksi olenkin joutunut opinnäytetyöprosessin aikana pohtimaan syitä taiteelliselle työskentelylleni.

Merleau-Pontyn (2012, 431) mukaan *Maalari elää lumouksen vallassa*. Tunnistan tämän omasta työskentelystäni. Maalaaminen on minulle juuri lumoutumista ja haltioitumista sekä näkemästäni että maalaamisesta.

Maalaamisessa nautin siitä, että voin kaksiulotteisesti tuottaa illuusion syvyydestä ja muodosta, kolmiulotteisuudesta. Havainnoimani näkymän kuvaaminen vierekkäisten, toisiinsa limittyvien ja päällekkäisten maaliläiskien avulla on minusta hauskaa. Rakastan sitä, miten välillä tulen asettaneeksi vierekkäin värit, jotka saavat toistensa seurasta voimaa, nojautuvat toisiinsa ja näyttävät paremmalta toistensa seurassa. Jos vesivärialueet limittyvät toisiinsa, muodostavat ne uuden värin. Vesiväriläikkien kohtaaminen voi olla mielestäni todella hieno tapahtuma.

Taiteen tekeminen tuottaa elämääni iloa. Maalaan, koska haluan maalata ja jos en ehdi tai voi maalata, kaipaen sitä. Filosofi Nelson Goodman (1985, 257) luonnehtii taidetta, kuten itsekin näen asian: leikin- ja pakonomaiseksi toiminnaksi. Taiteilija tekee taidetta ilon vuoksi ja koska ei voi lopettaakaan.

6 Taiteellinen työ

6.1 Etsien

Aloitin työskentelyn opinnäytetyöni parissa syksyllä 2022. Alkuperäinen ajatukseni oli, että teen opinnäytetyöni jatkaen taiteellista työskentelyä entiseen malliin, samoilla aiheilla ja työskentelytavoilla kuin aikaisemminkin.

Aloin kuitenkin pian epäillä päätöstäni. Minusta tuntui, että ihmiset, joiden kanssa opinnäytetyöstä keskustelin, opettajat ja kanssaopiskelijani, ajattelivat eri tavalla. Moni muu opinnäytetyötänsä aloitteleva vaikutti työskentelevän yhden selkeän aiheen parissa, mikä tuntui sopivan myös paremmin tehtävän luonteeseen. Siksi aloinkin miettiä uutta rajatumpaa suuntaa työlleni.

Kukat nousivat tuolloin mieleeni. Kukkia olen maalannut aina aika ajoin ja se on aihe, johon palaan, koska olen oman henkilöhistoriani vuoksi ollut paljon kukkien kanssa tekemisissä. Viivyin aiheen ympärillä kuitenkin vain hetken, kunnes tulin tyytymättömäksi. Vaikka minulla olikin henkilökohtainen syy tarttua kukka-aiheeseen, minusta alkoi tuntua, että se on liian maalattu ja ilmeinen aihe akvarellistille. En ollut tyytyväinen tekemiini maalauksiin. Liiallinen kauneus ja suloisuus vaivasi minua: kaunis kukka yhdistettynä herkkään akvarellijälkeen tuntui liian imelältä.

Jouduin taas alkuun opinnäytetyöni kanssa. Seuraavaksi pelkän aiheen sijaan halusin muuttaa tapaani työskennellä. Olen pitkään kadehtinut taiteilijoita, jotka ovat vapaita ulkoisen todellisuuden havainnoinnista. Ajattelen heidän taiteensa tekemistään leikinomaisempana kuin näkyvään todellisuuteen ja havaintoon sidottujen taiteilijoiden työtä. Itse olen keskittynyt havaintomaalaukseen, enkä pysty päästämään siitä ainakaan vielä irti, koska havainto pitää minut kartalla. Se antaa rakenteen, jota seurata ja mukailla, ja mallin, josta voi tietoisesti myös poiketa.

Tapani tuoda taiteeni lähemmäksi leikkiä ja mielikuvitusmaailmaa oli alkaa tehdä ja rakentaa itse sitä, mitä havainnoin maalatessa. Helpoiten tämä kävi askartelemalla. Tein silkkipaperista, nenäliinoista, piipunrassista, ym. tarvikkeista paperiaskarteluja itselleni maalatavaksi. Maalasin tekemiäni paperikukkia, -perhosia, ja -ryttyjä jonkin aikaa, kunnes intoni lopahti. Askartelujen pohjalta maalatuista maalauksista tuli liiankin abstrakteja. Jollain tavalla hukkasin maalaamisessa suunnan ja kiinnostuksen, sillä en pystynyt löytämään niistä mitään tunnistettavaa.

Askartelumaalauskoekilun epäonnistuttua päätin palata takaisin maalaamaan kukkia. Uusi yritys aiheen parissa onnistuikin paremmin. Alun turhautumisen hetkiin auttoi opettajani

Petteri Cederbergin neuvot. Hän kehotti minua pitäytymään tiukasti kukka-aiheessa, vaikka tekisikin mieli luovuttaa. Näin maalaan itseni aiheen herraksi, ja joudun etsimään ja löydän ratkaisuja siihen, miten maalata aihetta itselle sopivalla tavalla.

Kukkamaalausten kokonaisuutta pidin itse opinnäytetyökseni sopivana ja riittävänä. Päädyin kuitenkin empimään asiaa, sillä sain töistäni palautetta, jonka tulkitsin kielteiseksi, mikä teki minulle epävarman olon. Palautteen perusteella vaikutti siltä, että olin päätenyt väärään valintaan. Olin maalannut sellaista, mitä minulta ei ollut odotettu, eikä se yltänyt aikaisempien maalausteni tasolle. Tulkitsin, että opettajani halusi, että olisin jatkanut saman tarinan maalaamista, jota olin kuvannut siihen saakka ja koko opintojeni ajan. Ja, koska en ollut tehnyt näin, kaikki tuossa kritiikkilaisuudessa paikalla olleet, opettajani ja kanssaopiskelijani, vaikuttivat hämmentyneeltä tilanteesta.

6.2 Aiheen ratkeaminen

Lopulta päädyin siihen, että esittelisin opinnäytetyönäni sarjan maalauksia, joka sisältää kaikkea, mitä opinnäytetyön parissa työskentelyn aikana on syntynyt, maalauksia sekä esineistä, paperiaskarteluista että kukista. Yhteensä maalauksia on 29 kappaletta.

Ratkaisu syntyi, kun opinnäytetyöni taiteellisen työn ohjaaja Vappu Rossi sai minut ensimmäisellä ohjauskerrallansa näkemään kaikki tekemäni maalaukset yhtenä kokonaisuutena. Ilmaisutapani ja näkyvän todellisuuden havainnointiin perustuva työskentelytapani yhdisti teoksia riittävän vahvasti.

Minulla oli tuolloin sopivasti tulossa tilanne, jossa pystyin kokeilemaan, näyttäisivätkö työni yhdeltä kokonaisuudelta ja muotoutuisiko opinnäytetyöni siten. Palaute oli myönteistä. Kanssaopiskelijoideni ja opettajani William Dennisukin mielestä kaikkien maalausten ja eri aiheiden kokoaminen yhteen oli toimiva ratkaisu. Sekä esineet että kukat henkivät vahvasti samaa tunnelmaa ja sopivat siis toistensa seuraan. Ne kertoivat yhdessä samaa kasvun tarinaa.

Pohdin tuonkin jälkeen vielä useaan otteeseen, esittelisinkö opinnäytetyökseni sittenkin vain sarjan kukka-aiheisia maalauksia, sillä kukat olivat niin selkeästi ylliedustettuina sarjassani muihin aiheisiin nähden. Laskin kukkamaalauksiksi myös maalaukset, joiden aiheena olivat askartelemani kukat. Kokeilin tätä ratkaisua sommittelemalla vain kukkamaalauksia pieniksi ryhmiä seinälle. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että muut aiheet kukkien joukossa tekivät kokonaisuudesta kiinnostavamman.

Tehtyäni päätöksen esitellä kaikkea prosessin aikana maalaamaani, pystyin jatkamaan myös esinemaalausteni tekemistä. Jatkoin sitä taiteellista työtä, jota luontaisesti olin tehnyt ennen opinnäytetyön tekemisen aloitusta.

6.3 Maalaaminen

Opinnäytetyöprosessin aikana kävin läpi monta erilaista vaihetta maalaamisessani. Tapani maalata muuntui työn edetessä ja aiheen mukaan. Tietyt asiat työskentelyssäni pysyivät kuitenkin melko samana koko prosessin ajan. Taiteen tekemisen välineeni, akvarelli, johtaa itsessään myös tiettyihin ratkaisuihin.

Kun aloitan uutta maalausta, revin metalliviivoittimen avulla sopivan kokoisen palasen paperia isommasta vesiväriarkista. Kastelen paperin, minkä jälkeen kiinnitän sen vanerilevyille liimapaperilla. Kuivuttuaan paperi pingottuu suoraksi. Kun maalaus on valmis, poistan liimapaperin kastelemalla sen. Maalaukseen jää näin reunaan liimapaperin kohdalle eräänlaiset kehykset.

Aikaisemmin, vielä vuosi sitten, leikkasin valmiin maalauksen katkaisuveitsellä levystä irti, minkä vuoksi reunoista tuli viivasuorat. Opinnäytetyöhöni hain ratkaisua, joka sointuisi maalausteni ulkonäköön ja tunnelmaan paremmin. Kokeilin pingottaa paperin kiilapuihin, kuten kankaan kanssa toimitaan, mikä näyttikin hyvältä. Akvarellimaalauksesta tuli öljyväri- tai akryylimaalauksen tavoin esinemäinen. Maalaustuntuma oli kuitenkin niin erilainen verrattuna kovan levyn päällä maalaamiseen, että päätin hylätä tämän vaihtoehdon. Kosteana paperi antoi periksi ja tuntui pehmeältä siveltimen alla kiilapuihin kiinnitettynä.

Kokeilin myös maalata akvarellipaperille ilman, että sitä on kiinnitetty mihinkään. En pitänyt tästäkään lopputuloksesta, sillä paperi kupruili maalaamisen aikana ja valmis maalaus jäi jonkin verran mutkalle. Maalaan yleensä pienin sävyeroin ja käytän paljon harmaan eri sävyjä töissäni. Kupruilevassa maalauksessa värejä on vaikeampi nähdä oikein, sillä maalauksen pinta on kuprujen vuoksi täynnä häiritseviä varjoja.

Paperi, jota käytän, on Archesin puuvillakuiduista valmistettu karkeapintainen akvarellipaperiarkki, kooltaan 56 x 76 cm ja paksuudeltaan 300 g/m². Värini ovat Van Goghin tuubiakvarellivärejä, ja sekoituspalettina käytän vanhoja keraamisia ruokalautasia. Sekoitan värini perusväreistä, joskus harvoin käytän myös mustaa.

Siveltimet, joilla pääasiassa maalaan, ovat kaksi lattasivellintä, joista toinen on häränkarvainen, toinen sekoitus näädänkarvaa ja synteettisiä harjaksia. Minulla on myös muutama oranvankarvasta valmistettu moppisivellin, joita harvakseltaan käytän. Lattasiveltimillä saan yleensä parhaiten toivomaani jälkeä aikaiseksi.

Muita välineitä, joita vesivärimaalaukseen tarvitsen ovat maskineste, hiustenkuivaaja, suihkepullo ja kangasrätit. Maskinesteellä voin suojata sellaisia alueita paperista, joiden en toivo värjäytyvän maalaamisen aikana. Hiustenkuivaajalla voin nopeuttaa kuivumista, suihkepullolla kastelen paperin tai muokkaan märkää värialueita, ja kangasrätteihin kuivaan siveltimeni.

Maalaamista ennen luonnostelen aiheittani lyijykynällä, joko kuivalle tai märälle vesiväripaperille. Märälle paperille lyijykynä piirtyy tummempana ja vaivattomammin. Lopullisessa maalauksessa lyijykynän jäljet saattavat vielä näkyä ja niistä tulee osa maalausta.

Kun aloitan maalaamisen, on minulla jo jonkinlainen alustava suunnitelma mietittynä siitä, millaisia kerroksia maalaan ja missä järjestyksessä. Maalauksen edetessä suunnitelmat muuttuvat ja tarkentuvat. Aiheen mukaan päätän, millaisella tekniikalla maalaan: maalaanko märälle vai kuivalle paperille, millaisia värejä siveltimeeni otan, ja suojaanko joitain alueita paperista tai jo maalatuista värialueista.

Usein aloitan maalaamisen taustasta, jonka laveeraan siten, että tausta rajaa maalauksen pääosassa olevia aiheita pehmeästi. Monessa maalauksessani olen jättänyt taustan myös valkoiseksi. Etenen maalaamisessa reagoimalla seuraavalla maalauskerroksella aikaisemmin maalaamaani värialueeseen. Yleensä kerroksia ei tule kovinkaan montaa, sillä minulle on tärkeää, että maalausten vaikutelma on keveä ja ilmava ja värit pysyvät kohtuullisen puhtaina ja hehkuvina.

Työskentelen keskittyneesti, ja vesivärimaalaukseni syntyvät melko nopeasti. Yhden akvarellin tekemiseen minulla kuluu yleensä vain päivä tai kaksi. Tähän vaikuttaa tietenkin myös paperin koko, en maalaa kovinkaan suurikokoisia maalauksia.

Ajattelen, että akvarellimaalauksen täytyy mennä kerralla oikein, sillä virheiden korjaaminen on vaikeaa. Jos väriä koittaa poistaa paperista, tai yrittää muuten peitellä virheitään, tulos on luultavasti huonompi kuin lähtötilanteessa. Monesti maalaus täytyykin vain aloittaa alusta, ottaa uusi paperi tai kääntää vanha ympäri ja maalata nurjalle puolelle.

Yksittäiset maalaukseni ovat usein niukkoja ja pyrin melko vähäeleiseen vaikutelmaan. Maalauksissa käyttämäni väripaletti perustuu pienille sävyeroille. Harvassa maalauksessani on hyvin tummia sävyjä. Maalaan hyvinkin kevyellä kädellä. Jätän maalauksiini myös paljon paperin valkoista näkyville, mikä korostaa keveyden vaikutelmaa, kuin kuva-aihe leijuisi pilvessä tai unen hattarassa.

6.4 Kuva-aiheista ja niiden maalaamisesta tarkemmin

Opinnäytetyömaalausteni aihekirjo noudattelee työn kulkua ja sen eri vaiheita. Moninaiset kuva-aiheeni, lelut, arjen esineet, kukat, paperiaskartelut ja koristeet, kuvaavat opinnäytetyöni lukuisia juonenkäänteitä. Jokainen maalaus esittelee myös pienen palasen elämästäni.

Esineaiheistani moni on valikoitunut puhtaasti visuaalisiin perustein. Kotonani jokin esine on saattanut näyttää kiinnostavalta heti ensivilkaisulla ja on siksi päätynyt maalausaiheekseni. Joskus aihe on kypsynyt mielessäni pidemmän aikaa ja sen maalaaminen on alkanut pikkuhiljaa kiinnostaa minua. Esine on ehkä sattunut silmiini useamman kerran tai esittäytynyt sopivassa ympäristössä tai valaistuksessa ja siten houkutellut maalaamaan.

Osan aiheista olen tietoisesti valinnut niiden sisällön ja merkityksen vuoksi, kuten kukat. Henkilökohtainen siteeni kukkiin on niin vahva, että minun on melkein pakko ollut maalata kukkia, tuo aihe on vain täytynyt saada haltuun.

Paperiaskarteluaiheen äärellä yritin muuttaa tapaani tehdä taidetta. Pelkän havainnoinnin sijasta, halusin myös ainakin osittain itse luoda havainnoimani aiheen.

Muutama maalauksista on tehty opinnäytetyön aiheen lopullisen ratkeamisen jälkeen. Aiheet maalauksiin olen tietoisesti valinnut täydentämään tarinaa ja kokonaisuutta.

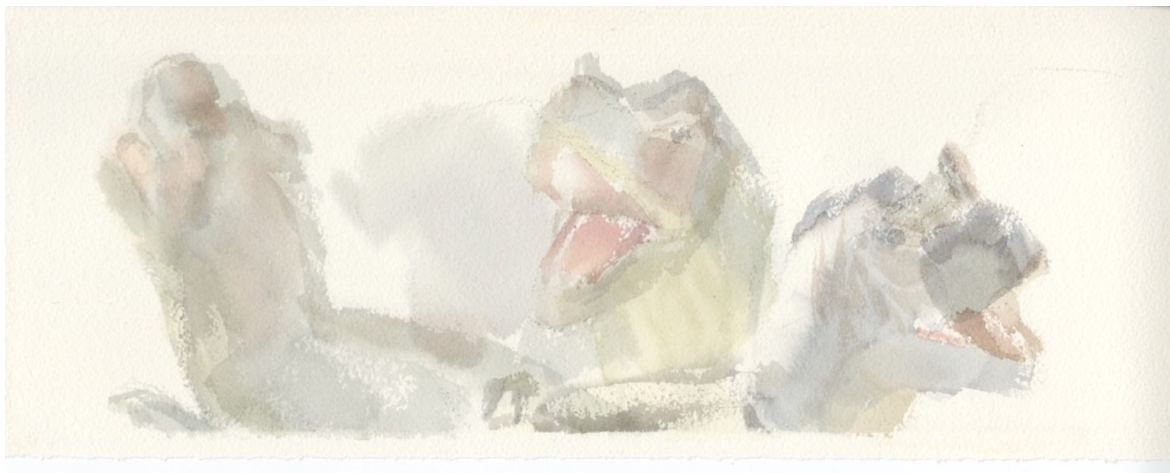
Avaan raportissani tarkemmin aiheiden merkitystä minulle ja sitä, miksi olen päättänyt niitä maalaamaan ja miten maalaaminen on sujunut. Vaikka näitä asioita ei valmiista teoksestani voikaan lukea, kertomalla niistä raportissani päästän lukijan syvemmälle maailmaani. Ehkä vain siksi, että on hauskaa tietää aiheista enemmän.

Yhteensä opinnäytetyökokonaisuudessaani maalauksia on 29 kappaletta. Maalasin teoksia enemmänkin, mutta kelpuutin vain nuo mukaan. Poimin mielestäni parhaat maalaukset näyttelyyn. Suurimmat maalaukset ovat kooltaan 39 x 28 cm, useampi maalaus on kooltaan 29 x 27 cm ja pienin maalaus on 16 x 12 cm.

6.4.1 Lelut

Lelut ovat olleet toistuvasti maalausaiheini. Myös opinnäytetyöni sisältää muutaman lelumaalauksen. Leluja lojuu kotini lattioilla aina, sillä minulla on kaksi lasta.

Kolmen eri maalauksen lähtökohtana on poikani dinosauruserä. Lelun värit, muoto ja pintamateriaali tuntuivat houkuttelevilta toisinta vesivärein. Esine itsessään näyttää melko hurjalta ja vihamieliseltä, mutta siitä maalaamistani akvarelleista tuli leppoisia ja humoristisia (Kuva 4).

Kuva 4. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Kolmipäinen hirviö, 2022, vesiväri paperille, 17 x 45 cm

Lapseni valmistivat eräässä tilaisuudessa aistipulloja, eli täyttivät tyhjät limonadipullot väri-
lisellä vedellä ja öljyllä ja lisäsivät joukkoon erilaisia koristeita, kuten kimalletta ja puuhelmiä.
Kun pulloja kääntele, öljy ja koristeet liikkuvat veden joukossa, mikä näyttää katsojasta
hauskalta. Aistipullon tutkiskelu rauhoittaa ja viihdyttää lasta, ja se voi olla apuna harmin-
täyteisissä tilanteissa.

Esineinä aistipullot ovat kummallisia, siksi maalausaiheina niin herkullisia. Varsinkin läheltä
tarkasteltuna on aistipullo hyvin epämääräinen. Esine on vain värialueita ja muotoja, vieläpä
nesteiden sisällä. Aihe antaa maalari-
lle mahdollisuuden liikkua esittävän ja abstraktin raja-
pinnalla.

6.4.2 Arjen esineet

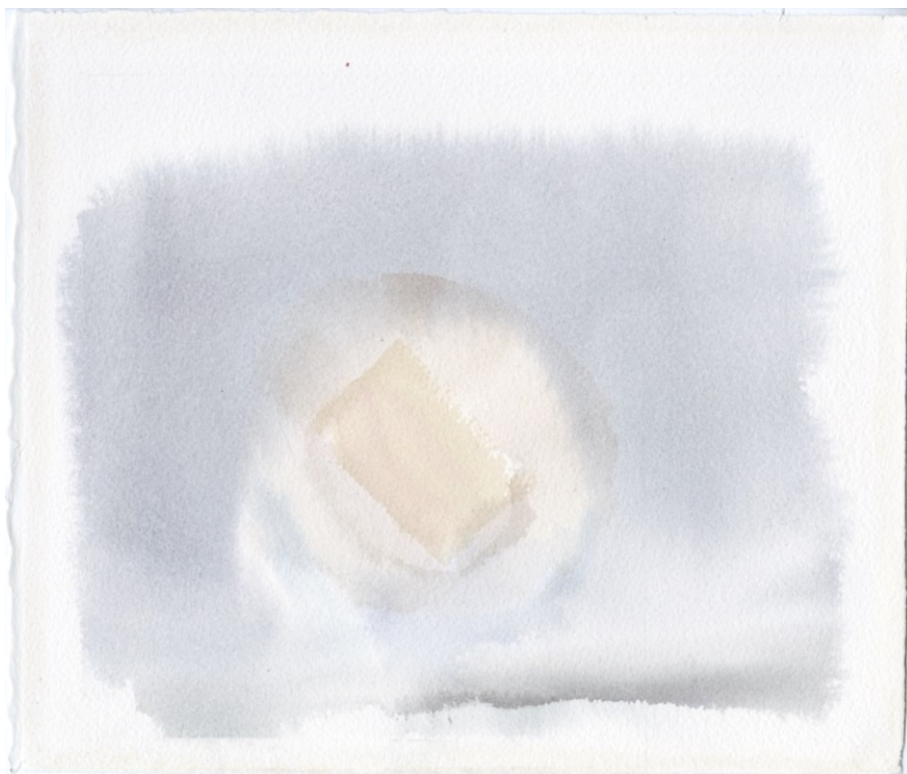
Esineet, joita käytän päivittäin ja varmistan, että ne ovat minulla aina kotoa lähtiessäni mu-
kana, ovat avaimet ja kukkaro. Avaimiani en ollut ajatellut maalata, ennen kuin tulini asetta-
neeksi ne oliivinvihreään takkini päälle. Avainnippun eri avainten ja avaimenperien värit mur-
retun vihreää taustaa vasten näyttivät herkulliselta kuvattavaksi vesivärein. Koska avain-
nippu on esineenä hädin tuskin kolmiulotteinen, tuli lopullisesta maalauksestakin syvyys-
vaikutelmaltaan melko litteä (Kuva 5).

Kuva 5. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Avaimet, 2022, 23 x 27 cm

Kukkaroni olen saanut tyttäreltäni, kun entinen kukkaroni oli niin reikäinen, että kolikot eivät enää pysyneet sen sisällä. Tyttäreni voitti sen viisivuotiaana päiväkodin arpajaisissa. Se on raidallinen tikattu tekstiilipussukka, jonka koristeena on kankaasta muotoiltuja kukkia. Kukkaron raitakuosi ja kangaskukkaset herättivät kiinnostukseni esineen maalaamiseen. Syvyyden ja litteyden vaikutelman tutkiminen tuntui minusta kiinnostavalta.

Kylpyhuoneessamme ollut käsintehty polkkakarkin tuoksuinen saippua kulhossaan oli jäänyt mieleeni mahdollisena maalausaiheena. Saippua oli väriykseltään hieman iljettävä, keltävä ja punertava, mutta sen tuoksu oli kylläkin ihana. Otin saippuan ja saippuakupin, joka oli oikeastaan vanha sokerikulho, työpisteelleni ja asetin ne sopivan taustan, mustan muistikirjan, päälle. Maalasin maalauksen melko mörälle paperille, jotta maalausjälki olisi pehmeää. Syntyi vaikutelma kuin saippua ikään kuin olisi alkanut sulaa veden mukana paperiin (Kuva 6).

Kuva 6. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Saippua sokerikulhossa, 2022, vesiväri paperille, 24 x 28 cm

Eräänä päivänä näin Lappeenrannan kampuksella parkkeerattuna kolmipyöräisen skootterin, josta päätin ottaa valokuvan muistiinpanoksi. Päätinkin myöhemmin maalata näkymän vesiväreillä. En yleensä työskentele valokuvan pohjalta, mutta tässä tapauksessa se oli helpoin tapa saada tuo aihe työn alle. Maalaus on pieni, oikeastaan tavallisen valokuvan kokoinen, ja ikään kuin välihuomio. Paperin pienen koon vuoksi pystyin suhtautumaan maalamiseen rennosti, mikä toivon mukaan myös välittyy katsojalle lopullisesta kuvasta.

6.4.3 Kukat

Opinnäytetyössäni usean maalaukseni aiheena on jokin kukka. Kukkia olen maalannut aika ajoin ja se on aihe, johon usein palaan. Kukkien herkyys vetää minua puoleensa.

Kukka-aihe tuntuu silti minusta usein hankalalta. Kukat ovat epämääräisen muotoisia ja herkällä vesiväritekniikalla tulkittavaksi liiankin kauniita. Yleensä kukkia maalatessa en löydä itselleni sopivaa tapaa kuvata niitä, turhaudun ja jätän aiheen sikseen.

Suhteeni kukkiin on läheinen, sillä niillä on ollut iso rooli elämässäni. Perheessäni ja suvussani on ollut kukkakauppa-, hautaus- ja pitopalveluyritys koko elämäni ajan. Kaikki perheeni ja lähisukuni jäsenet, minä mukaan lukien, ovat osallistuneet yrityksen toimintaan jollain

tavalla jossain vaiheessa elämäänsä. Yritys on läpäissyt vaikutuksellaan kaiken. Esimerkiksi juhlapyhät, kuten jouluku ja pääsiäinen, on vietetty kukkakaupan ehdoilla.

Kukathan ovat yleensä kauniita ja hyvätuoksuksia, ja niistä on vaikea olla pitämättä. Historiani vuoksi oma suhtautumiseni kukkiin on kuitenkin ristiriitainen. Välillä lapsuudessani olin toivonut, että kukkakauppa lakkaisi olemasta ja saisimme elää kukilta rauhassa. Olen kaiken lisäksi allerginen monille kukille.

Ensimmäinen kukka, jota opinnäytetyötä tehdessäni aloin maalata, oli mieheltäni ja lapsiltani myöhäiseksi äitienpäivälahjaksi saamani ruusubegonia. Kukka oli jo pidemmän aikaa tuijotellut minua olohuoneessamme piirongin päältä ja houkuttellut minua maalaamaan, kunnes lopulta tartuin tehtävään.

Ruusubegonian lehdet olivat sävyiltään ja kiiltoiltaan mielenkiintoisia maalata. Vesiväri välineenä oli oivallinen niiden kuvaamiseen. Myös läpikuultavien kuihtuneiden kukkien rusehtavat terälehdet kääntyivät hienosti vesivärin kielelle (Kuva 7).

Kuva 7. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Ruusubegonia, 2022, vesiväri paperille, 39 x 27 cm

Seuraava kukka, jonka otin aiheekseni, oli syklaami. Kukka valikoitui vuodenajan, eli syksyn, vuoksi. Syksy on syklaamien sesonkiaikaa, jolloin niitä on hyvin tarjolla kaupoissa.

Muodoltaan ja olemukseltaan syklaami on melko selkeä kukka. Se on myös romanttinen sydämenmuotoisine lehtineen ja kauniine valkoisen, hempeän vaaleanpunaisen, hehkuvan kirkkaanpunaisen, tai violettiiin vivahtavien kukkiensa vuoksi.

Maalasin kaupasta hankkimaani syklaamia kuukauden ajan uudelleen ja uudelleen, sillä halusin pysyä hetken aikaa vain yhdessä aiheessa. Minulle on tyypillistä vaihdella aiheitani tiheään tahtiin. Jos en saa yhden aiheen kanssa työskennellessäni aikaiseksi mitään, mihin olisin tyytyväinen, vaihdan toiseen aiheeseen. Nyt olin pakotettu maalamaan itseni aiheen ja pulman läpi.

Tämä toikin maalaamiseen jotain uutta. Annoin itselleni luvan pestä maalauksia, hangata ja raaputtaa, siitä huolimatta, että tämä vahingoittaa vesiväripaperin pintaa (Kuva 8). Pääsin myös värien käytössä eteenpäin. Yritin esimerkiksi työskennellä mustan värin kanssa, vaikka en mustaa maalatessa yleensä käytäkään. Huomasin kuitenkin pian, että vain tummuusasteella ja valööreillä pelaaminen ei riittänyt minulle, minkä vuoksi päädyinkin lopulta maalaamaan mustalla kuin se olisi sininen väri.

Kuva 8. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Syklaami II, 2022, vesiväri paperille, 29 x 27 cm

Maalasin syklaamiaihetta siten, että työstin kahta maalausta yhtä aikaa. Näin pystyin maalaamaan rennommin. En keskittynyt ainoastaan yhden maalauksen ratkaisemiseen, vaan jaoin huomioni kahden kesken, jolloin yksittäisen maalauksen painoarvo keveni. Tiesin maalatessa myös, että teen teossarjaa, joten jokainen maalaus oli vain yksi muiden

joukosta. Sarjallisuus ja kahden maalauksen työstäminen samanaikaisesti johti rennompaan asenteeseen maalaamista kohtaan ja vapautuneempaan maalausjälkeen (Kuva 9). Häiritsevä pelon tunne työskentelyssäni väheni.

Kuva 9. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Syklaami IV, 2022, vesiväri paperille, 39 x 28 cm

Kolmas kukka, jota maalasini opinnäytettäni varten, oli krysanteemi. Krysanteemeista en erityisesti pidä. Olen niille melko allerginen, ja niiden tuoksu on epämiellyttävä. Valitsin krysanteemin maalausaiheekseni juuri kukan vastenmielisyyden vuoksi. Koska minulla oli vahva mielipide kukasta, halusin ottaa kukan aiheekseni. Maalasini kukkaa kahdessa eri vaiheessa sen elinkaarta, sekä elävänä ja tuoreena että kuolleena ja kuihtuneena.

Kuihtuneet krysanteemin kukat olivat haalean vaaleanpunaisia, lähes harmaita. Kukan taustalla ollut valkoinen seinä oli värjäytynyt varjojen vuoksi myös harmaaksi. Pääsinkin tämän aiheen kanssa tutkimaan itselleni erityisen mielenkiintoista niukkaa eri harmaiden sävy maailmaa. Maalauksista tuli melko abstrakteja, ja niitä on vaikeata tunnistaa kukiksi.

6.4.4 Paperiaskartelut

Yhdessä vaiheessa syksyä etsin tekemiselleni uutta suuntaa. Olin jo pidemmän aikaa kuvannut erilaisia esineitä maalauksissani, ja aihe tuntui loppuun kolutulta. Päätin, että minun täytyy tehdä enemmän itse, valmistaa itse omat aiheeni, sen sijaan, että kuvaisin jonkun toisen valmistamia tai tehdasvalmisteisia tavaroita. Lähestyin tehtävää askarrellen: rypistelin silkkipaperista, nenäliinoista ja piipunrassista kukkasia, joita maalasin (Kuva 10). Näin pääsin arkipäiväisestä hieman pidemmälle, lähemmäksi mielikuvitusmaailmaa.

Kuva 10. Vilhelmiina Tikka-Rissanen, Ruususen uni I, 2022, vesiväri paperille, 28 x 37 cm

Paperiaskartelujen maalaaminen vesiväreillä oli luontevaa. Esimerkiksi silkkipaperi läpi-kuultavuudessaan muistuttaa akvarellipaperille maalattua värikerrosta.

6.4.5 Koristeet

Tonttukoristeet valitsin maalausaiheikseni niiden hauskan ulkonäön vuoksi. Veikeät piipunrassista valmistetut tontut toivat minulle mieleen myös muistoja lapsuuden leikeistäni. Nykyään tontuilla leikkii jouluisin tyttäreni.

Joulun kukka-asetelmien mukana tulleet koristepikkulinnut oli kiinnitetty tikkuihin, jotta ne olisi helppo tökätä kukka-asetelman koristeeksi. Tämä teki esineistä hieman irvokkaita ja kummallisia, minkä vuoksi halusinkin kokeilla niiden maalaamista. Linnuista syntyi maalaus nimeltä Tikkulinnut (Kuva 11).

Kuva 11. Tikkulinnut muiden maalausten keskellä

Tein myös maalauksen tekokukasta, jota olin edellisenä vuonna käyttänyt saviveistoksen mallina. Kukan tulkitseminen sekä savesta että vesiväreillä antoi mahdollisuuden vertailla erilaisia ilmaisuvälineitä toisiinsa. Koska itselleni värit ovat niin tärkeitä, vievät akvarellit voiton saven muovailusta.

7 Esillepano

7.1 Kokonaisuuden sommittelua

Imatran taidemuseolla pidettyä opinnäytetyönäyttelyä varten pohdin ja kokeilin useaan otteeseen sopivaa sommitelmaa maalauksistani. Valikoin, mitä maalauksia ottaisin mukaani ja mitä jättäisin pois kokonaisuudesta. Jotkut maalauksistani sopivat toistensa seuraan (Kuva 12). Osan olin maalannut pareittain, joten oli luonnollista asetella ne vierekkäin.

Kuva 12. Lähikuva sommitelmasta

Työstin sommitelmaa lattialla, minkä vuoksi totuin katselemaan kokonaisuutta vaakatasossa. Päädyinkin lopulta esittämään työni maalausinstallaation muodossa pöytätason päällä sen sijaan, että olisin ripustanut työni seinälle (Kuva 13). Kehystämättömät maalaukseni on laskettu esineiden tavoin pöytätason päälle. Tämä tuo maalarin näkökulman mukaan teokseen, sillä työthän ovat alun perin syntyneet juuri pöydän päällä.

Kuva 13. Maalausinstallaatio näyttelytilassa

Taso, jolla maalaukseni olivat esillä, oli koottu vanerilevystä ja kahdesta kyljellään makaa- vasta valkoisesta veistosjalustasta. Kooltaan taso oli 125 x 245 cm ja sen etäisyys lattiaan oli vain 42 cm. Tason mataluus helpotti teoksen katsomista. Katsojalla oli näin mahdollisuus saada riittävästi etäisyyttä nähdäkseen teoksen kokonaisuudessaan.

Sen lisäksi, että tason matala korkeus paransi katsomiskokemusta, pyrin tason mataluudella viittaamaan olohuoneen tai lasten pöytään, eli kodin piiriin. Maalausten leluaiheet ja matala pöytätaaso veivät yhdessä lapsen maailmaan ja leikkiin. Arkiset tavarat maalauksissa lepäsivät luontevasti matalalla tasolla kuin ne olisi laskettu olohuoneen pöydälle. Tason korkeus toi teokseen myös hieman itämaista tunnelmaa.

Asettelin maalaukset tasolle niin, että asetelma kutsui katsojaa kiertämään pöydän ympäri. Maalaukset myös limittyivät, olivat hiukan toistensa päällä, jotta syntyisi vaikutelma siitä, että taiteilija on juuri levittänyt maalauksensa pöytäpinnalle huolettomasti tarkastellakseen niitä itse (Kuva 14).

Kuva 14. Maalausinstallaation asetelma

Päädyin tähän ratkaisuun sattumalta, sillä eräässä vaiheessa sommitteluprosessiani osamaalauksistani oli kankaan päällä epäjärjestyksessä, hieman limittäin ja sikin sokin. Sain tuolloin kanssaopiskelijaltani sattumanvaraisesta sommitelmasta positiivisen ja innostuneen kommentin, mikä jäi mieleeni hautumaan.

Liitin työni yhteyteen kartan (Kuva 15), johon kirjasin yksittäisten maalausten nimet. Nimet kertovat katsojalle, mitä esineitä ja asioita olen havainnoinut niitä maalatessa. Vaikka moni

Kuva 16. Maalausten pilvi

Haittapuolena kokonaisuuden yhtenäisyydessä on, että yksittäiset maalaukset alistuvat kokonaisuuden vuoksi. Ne häipyvät taustaan ja sopeutuvat tarinan osasiksi, vaikka voisivat erilaisella esillepanolla loistaa paremmin. Suuremmassa koossa esillepanoon olisi saanut enemmän väljyyttä, jolloin yksittäiset maalaukset olisivat nousseet eri tavalla esiin. Taustalle valitsemani verhokankaat kuitenkin rajoittivat pöytätason ja siten koko installaation kokoa.

8 Poimintoja

8.1 Nimi

Nimesin taiteellisen työni nimellä Poimintoja. Nimi kuvailee maalausten valintaa. Poimin teokseeni puolen vuoden ajalta maalaamistani akvarelleista onnistuneimmat. Valitsin joka aiheesta muutaman esimerkkityön mukaan kokonaisuuteen. Poimintoja viittaa sanana tietenkin myös kukkiin, joita oli usean maalaukseni aiheena.

Harkitsin teokselleni myös nimeä Kasvualusta, sillä kuvaan maalauksissani lasteni lapsuuden elementtejä, kuten leluja, sekä omaan lapsuuteeni ja nuoruuteeni liittyviä kukkia. Kukat liittyvät tietenkin jo itsessään kasveina luontevasti kasvualusta sanaan. Päädyin kuitenkin hylkäämään tämän nimen, sillä se tuntui lopulta liian kömpelöltä.

8.2 Tarinan osaset

Vaikka jokainen yksittäinen aihe, jonka parissa opinnäytetyöni teon aikana työskentelin, olisi ollut itsessään hyvä lähtökohta opinnäytetyölleni, aiheiden yhdistäminen teki työstäni vahvemman. Kukat ja esineet yhdessä ovat jännittävä kokonaisuus, eivätkä ne yksin ja erikseen pysty samalla tavalla herättämään katsojan mielenkiintoa. Teoksen tarina välittyy nimenomaan eri aiheiden yhteisvaikutuksesta.

Vaikka emminkin jonkin verran, ottaisinko esineaiheisia maalauksiani mukaan opinnäytetyökokonaisuuteeni, on hyvä, että päädyin tähän ratkaisuun, sillä olen opintojeni aikana maalannut niitä paljon. Ja, kuten Marjatta Hanhijoen maalausten kohdalla sain huomata, esineet maalauksessa laajenevat ulkopuolelleen kertomaan ihmiselämästä. Esimerkiksi leluaihe tuo väistämättä lapset ja leikin katsojan mieleen.

Tavara- ja esineaiheisiin maalauksiini olen itse suhtautunut vähätellen. Opinnäytetyöprosessin aikana ohjaajani Vappu Rossi sai minut näkemään esinemaalausteni arvon. Hänestä oli mielenkiintoista nähdä, mitä eri esineitä olin valinnut maalattavaksi. Myös tapani tuoda maalattavia aiheita työpisteelleni sen sijaan, että olisin maalannut aiheita niiden luontaisessa ympäristössä, eli kotonani, oli Rossin mielestä kiinnostavaa. Aihevalinta on tuolloin tietoisemman oloinen.

Kukat ovat maalausaiheina esineitä neutraalimpia. Ne eivät ole esineiden tavoin suoraan osa ihmisen maailmaa, vaan luontoa. Aihe on kuitenkin itselleni erityisen läheinen, palanen omaa maailmaani, minkä vuoksi otinkin ne opinnäytetyökokonaisuuteeni mukaan. Koska pyrin opinnäytetyössäni kuvaamaan elämäni nykyhetkeä ajallisesti laajemmin, tukevat

kukat työni sanomaa myös vertauskuvallisesti. Kukat kuvaavat luontevasti kasvamista ja elämänkaarta.

Kukkamaalauksissa kiinnityn myös yksittäisiin hetkiin. Kukka on elävä ja se muuttuu koko ajan sitä havainnoidessa. Varsinkin syklaamimaalauksia tehdessäni jouduin työskentelemään nopeasti. Minun oli melkein pakko tehdä maalaukseni valmiiksi yhden päivän aikana. Syklaamin nuput aukesivat silmieni edessä täyteen kukkaan, kukkivat jonkin aikaa, kunnes kukinta oli ohi ja kukat lakastuivat. Ilmaisuvälineenä vesiväri oli oivallinen kukan vangitsemiseen, sillä se on maalaustekniikkana niin nopea.

Kukka- ja esineaiheisilla maalauksillani liityn kukka- ja asetelmamaalauksen pitkään perinteeseen länsimaisen maalaustaiteen historiassa. Tuon perinteen kautta työtäni varmasti myös tarkastellaan. Kukka-aiheella on perinteisesti kuvattu mm. elämän rajallisuutta, mihin tarkoitukseen oikeastaan itsekin käytän kukkia omassa työssäni.

8.3 Havainnoiden

Maalaaminen ja havainto liittyvät erottamattomasti toisiinsa työskentelyssäni, sillä ne täydentävät toisiaan. Tarvitsen havaintoa, jotta voisin maalata, ja maalaamalla voin kokea näkemääni voimakkaammin. Merleau-Ponty (2012, 428.) kuvailee tätä yhteyttä seuraavasti:

Maalaustaide herättää ja voimistaa äärimmilleen huuman, jota näkeminen on, sillä näkeminen merkitsee omistamista etäisyyden päästä.

Maalaamalla näkemänsä saa ehkäpä itselleen, haltuunsa.

Maalauksiani on joskus kuvailtu unenomaisiksi, mikä on hauska ristiriidassa näkyvään todellisuuteen sidotun lähtökohtani kanssa. Välineeni kuljettaa minut näkyvän todellisuuden avulla näkyvästä todellisuudesta irti unen tai unelmien ulottuvuuteen.

On hienoa, että voin maalaustyössäni olla niin kiinteästi näkemisen kanssa tekemisissä. Näkemällä olen osa maailmaa ja maailmankaikkeutta. Tunnen myös itseni paremmin, sillä näkemällä pystyn suhteuttamaan itseni muuhun maailmaan tietääkseni, minkä kokoinen osanen sitä olen.

Näkeminen ei ole tietty ajattelutapa eikä läsnäoloa itselle: se on minulle annettu keino olla poissa itsestäni, olla sisältä käsin mukana olemisen hajaantumisessa, jonka myötä voin vasta sulkeutua itseeni (Merleau-Ponty 2012, 468).

9 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyöni kietoutui havaintoon. Opinnäytteeni taiteellisen työn tein vesiväreillä näköhavaintoon perustuen. Työni kirjallisessa osuudessa syvennyin havaintoaiheeseen tutustumalla taiteilijoihin, jotka työskentelevät havaintoon pohjautuen. Perehdyin myös filosofi Maurice Merleau-Pontyn ajatuksiin taidemaalarin tavasta havainnoida maailmaa.

Kootessani aineistoa opinnäytetyöhöni pyrin löytämään itselleni esikuvia ja vertaisryhmän taiteilijoista, jotka työskentelevät samoista lähtökohdista kuin minä, havaintoon pohjautuen. Keskusteluni maalauksen lehtori Timo Partasen kanssa auttoivat minut oikeille jäljille. Päädyin tutustumaan Pekka Hepoluhdan, Senja Vellosten ja Marjatta Hanhijoen taiteeseen, mikä antoi hyvän selkänöjan taiteelliselle työskentelylleni.

Maurice Merleau-Pontyn esseessään *Silmä ja Henki* muotoilemat ajatukset taidemaalarin erityisestä suhteesta visuaaliseen havaintoon olivat minusta innostavia. Maalari havainnoi ja työskentelee kehollaan, jonka kautta hän on myös osa näkyvää maailmaa. Hän auttaa muitakin näkemään maailman paremmin ja uudella tavalla, sillä taidemaalarin katsantokanta on omanlaisensa.

Opinnäytetyöni taiteelliseksi työksi tein 29 akvarellimaalauksen sarjan. Maalasin työni havaintoon pohjautuen, ja maalausaiheinani oli arjen esineitä, leluja, kukkia, koristeita ja paperiaskarteluja. Poimin maalausten joukosta mielestäni onnistuneimmat näyttelykokonaisuuteen. Yhdessä maalaukset kuvailivat elämääni.

Tärkeintä työssäni oli maalaaminen, oman käsialani harjoittaminen ja esille tuominen. Koska työskentelin maalaustyön aikana sarjallisesti ja saman aiheen kanssa toistuvasti, onnistuin etenemään omassa maalaamisessani pidemmälle ja sain aikaiseksi itselleni uudenlaista jälkeä. Pysähtyminen työskentelemään yhden ja saman aiheen kanssa vei minua eteenpäin.

Opinnäytetyönäyttelyssä maalaukseni olivat esillä kuviollisilla kankailla verhotun matalan pöytätason päällä installaation muodossa. Tällä tavalla esille laitettuna sain tuotua työhöni useamman tason omasta elämästäni ja elinpiiristäni. Pöytää verhonneet kankaat olivat vanhat verhoni, jotka olin hankkinut minun ja mieheni ensimmäiseen yhteiseen kotiin. Matalalle pöytätasolle asetellut maalaukset muuttuivat näin aseteltuina esinemäisiksi ja tulivat lähemmäksi katsojaa. Installaatioasetelma vertautui mielestäni olohuoneen pöytään, jolla lepää erilaisia esineitä, kuten lasten leluja leikin jälkeen ja kukkia pöytää kaunistamassa.

Jälkeenpäin katsottuna huomaa, että opinnäytetyökokonaisuuteni muotoutui melkein vahingossa. Eriaiheisten maalausten sarjat, kukat, esineet ja paperiaskartelut, mahtuivat

kaikki lopulta samaan teokseen. Arjen ja oman elämäni kuvaaminen yhdisti maalauksia teemallisesti. Visuaalisesti niitä yhdisti maalausjälkeni, mikä toi toivon mukaan esille sisäistä maailmaani. Monen muun kuvataiteilijan tavoin olen herkkä ihminen. Olen haaveilija, joka katsoo maailmaa tarkoituksella siristellen, yrittäen nähdä sen kauniina.

Opinnäytetyöni tekemiseen on sisältynyt paljon pohdiskelua ja kyseenalaistamista. Olen empinyt monessa kohtaa ja joutunut siksi vaihtamaan työni suuntaa useaan kertaan. En kuitenkaan pääse itseäni pakoon, joudun kulkemaan kaikki kiemurat, jotka mieleni keksii ja vaatii.

Taiteen tekeminen muokkaa taiteilijaa. Jyrki Siukosen (2011) mukaan ihmisen itseymmärrys lisääntyy taidetta tehdessä (Vuonokari 2015, 15).

Taiteen tekemisen järki on kuitenkin siinä – ja näin myös Rousseau ajatteli, vaikka tuskin itse osasi kutoa, tai veistää kiveä – että tekeminen tekee jotakin myös tekijälleen. Nämä vaikutukset ovat ei-esineellisiä. Lopputulos ei siis ole vain jokin toteutunut tavara, vaan myös ihmisen itseymmärryksen lisä.

Opinnäytetyöni myötä olen tullut tietoisemmaksi omasta taiteellisesta prosessistani, siitä, kuinka teen valintojani ja mihin niillä pyrin. Uskallan myös työskennellä, kuten haluan, havainto taiteellisen työskentelyni keskiössä.

Havainnon tutkimisessa olen aiheiden osalta valmis siirtymään kauemmaksi itsestäni ja ilmaisullisesti nykyistä abstraktimpaan suuntaan. Kukkamaalaukseni veivätkin minua jo esittävästä hiukan etäämmälle. Ajan myötä saatan olla valmis päästämään irti havainnosta kokonaan.

Lähteet

Anttonen, E. 2021. Marjatta Hanhijoki ja Toivo Talvi – kaksi interiööriä. Teoksessa Marjatta Hanhijoki. Silminnähden – Synbarligen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Parvs 47–51.

Auran Galleria. Viitattu 3.3.2023. Saatavissa <https://www.aurangalleria.com/pekka-hepoluhta.html>

Goodman, N. 1985. Languages of Art. 5. uudistettu painos. Indianapolis: Hackett Publishing Company, Inc.

Granbacka, C. 2020. Senja Vellonen: Rosorna, eldens och skuggornas värld. Akvarellen. 3/2020. Viitattu 4.11.2022. Saatavissa <http://www.senjavellonen.net/Texts/Granbacka%202020.pdf>

Hepoluhta, P. 2015. Katsomisesta – maalauksia -näyttelyn lehdistötiedote. Taidemaalari-liitto. Viitattu 6.2.2023. Saatavissa https://www.painters.fi/wp-content/uploads/2015/12/PekkaHepoluhta_lehdtiedote.pdf

Hepoluhta, P. Maalarin maisema. 2019. Teoksessa Lamminen, T. (toim.). Materiaalisuus, maisemallisuus ja maalaaminen. Ruoveden maisema -näyttely Emil Cedercreutzin museossa 8.10.2019 – 12.1.2020. 10–12. Viitattu 9.1.2023. Saatavissa <https://www.harjavalta.fi/wp-content/uploads/2020/04/Materiaalisuus-maisemallisuus-maalaaminen-2019.pdf>

Johansson, H. 2021. Sommitelmien toimijuus ja esineiden elämä – Marjatta Hanhijoen interiöörit. Teoksessa Marjatta Hanhijoki. Silminnähden – Synbarligen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Parvs, 8–27.

Jyväskylän yliopisto. 2015. Fenomenologia. Koppa. Viitattu 24.2.2023. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntauokset/fenomenologia>

Kantokorpi, O. 2003. Kosketuspintoja. Viisikymmentäyksi suomalaista nykyaiteilijaa. Helsinki: Kustannus Oy Taide.

Kantokorpi, O. 2005. Kuvia ja vastakuvia. Kolmekymmentäkuusi suomalaista nykyaiteilijaa ja yksi taiteenkeräilijä. Helsinki: Kustannus Oy Taide.

Kantokorpi, O. 2006. Kesäklassikko: Ilman hierarkioita. Kiiltomato. Viitattu 23.1.2023. Saatavissa <https://kiiltomato.net/critic/maurice-merleau-ponty-silma-ja-mieli-1-painos-1993-alkuteos-l%e2%80%99oeil-et-l%e2%80%99esprit-1960/>

Kantokorpi, O. 2013. Onko banaanilla valo? Teoksessa Senja Vellonen. Helsinki: Parvs Publishing, 4–7.

Kuumola, L. 2013. Aistien lumotusta maailmasta. Teoksessa Senja Vellonen. Helsinki: Parvs Publishing, 12–14.

Merleau-Ponty, M. 2012. Silmä ja henki. Teoksessa Luoto, M & Roinila, T. (toim.). Filosofisia kirjoituksia. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo, 415–477.

Oja, O. 1973. Piirtämisen taito. 4. painos. Helsinki: WSOY.

Taidemaalariiliton teosvälitys. Viitattu 3.3.2023. Saatavissa <https://teosvalitys.painters.fi/tuote/kaksi-paarynaa/>

Vuonokari, A. 2015. Hiljaiseloa. Kirjallinen opinnäytetyö AMK. Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia, kuvataide. Viitattu 15.2.2023. Saatavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/110105/Vuonokari%20Anna-Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>